

Islám v České republice – muslimové takoví, jací skutečně jsou

**Návrh projektu do předmětu
MULTIKULTURNÍ A MULTIRELIGIOZNÍ VÝCHOVA**

Zpracovali: Rudolf Havelka, Luděk Hájek, Sylvie Kotherová, Vratislav Lochman, Eva Schimerová, Barbora Polífková

1. Identifikace tématu

- Tématem projektu je seznamování se s muslimskou menšinou v České republice, s hlavními aspekty její náboženské doktríny včetně její plurality, s žitými hodnotami jejích příslušníků, jakož i jejími zvyky a obyčeji, a to v kontrastu se stereotypní názory domněnkami panujícími ve většinové české společnosti.
- Obraz muslima v české veřejnosti, který je tvořen převážně kusými zprávami z tisku, rozhlasu a televize, často podávanými s jistým, povýtce oportunistickým zabarvením, je obrazem zlomyslného, zákeřného a všeho schopného teroristy, popřípadě náboženského fanatika, snažícího se šířit svou víru všemi prostředky. Tento obraz může být doplněn představou muslima takového, s jakým má zkušenost běžný, tj. s cestovní kanceláří do velkých letovisek cestující turista, tj. představou úlisného šejdíře. Důvodem, který posiluje toto stereotypní smýšlení, je i poměrně značná uzavřenost jak muslimské komunity tradiční, tak i komunity muslimů v České republice. Takto dochází díky vzájemné neznalosti nebo snad ještě hůře jakési „quaziznalosti“ konfrontovaných kultur. Výsledkem nekritického přijímání výše zmíněného pohledu na muslimy je vzájemná nedůvěra až nevraživost obou subjektů (zde konkrétně v ČR), pro zdravé soužití obou kultur naprosto nežádoucí. Toto stereotypní smýšlení, je-li věkem a nerefektivním, resp. nekritickým přijímáním u jedince zafixováno, se již těžko mění. Je proto žádoucí, aby byl jedinec konfrontován s objektivní realitou jiných, menšinových, v České republice přítomných kultur osobně, a tudíž pokud možno objektivně, již v mladém věku.
  - Studenti se mohou seznámit s kulturou Islámu a s jejími konkrétními příslušníky a jejich postavením v ČR v rámci projektu **Islám v České republice – muslimové takoví, jací skutečně jsou** .
  - Jak při teoretické přípravě a následném vedení řízených rozhovorů, jakož i během trvání celého projektu by měla být studentům ponechána volnost, vyučující by jim měl být v podstatě jakýmsi spoluřešitelem (což ve skutečnosti pravděpodobně také bude), ne majitelem pravdy, ke které „musejí“ studenti dojít. Jde o to, aby studenti pracovali především sami na sobě ne „na něčem“ (roz. „pro hodnocení“) Bylo by proto kontraproduktivní vynucovat práci na tomto projektu v rámci běžných hodin, jako např. v průběhu ZSV. Protože na

tématu projektu v širším pojetí by mělo studentům záležet již jaksí předem, bylo by **vhodné jej zpracovávat v povinně volitelném semináři Multikulturní a multireligiozní výchova**, kde by studenti dostali na výběr z různých témat (celý jeden seminář by ale měl řešit max. dvě témata, resp. být rozdělena na max. dvě skupiny).

2. Cíle projektu

- Cíle projektu se dají v zásadě rozdělit do dvou velkých skupin a několika „vedlejších cílů“:
  - Nabytí konkrétních (teoretických) vědomostí o Islámu a muslimech a praktické seznámení se s žitým Islámem a denní realitou muslimů v ČR
    - okolnosti vzniku Islámu, osobnost Muhammadova
    - Korán a jeho význam pro Islám
    - základní povinnosti muslima, tj. pět Pilířů víry
    - alespoň minimální povědomí o základních dogmatech Islámu
    - rozlišování mezi Sunnou a Ší'itou

    - formální postavení Islámu v ČR
    - počet muslimů v ČR, početní zastoupení jednotlivých věkových a sociálních skupin
    - komunitní život muslimů (svátky, společné modlitby, kulturní a společenské akce)
    - postavení českých konvertitů v obci věřících (ummě), důvod jejich konverze
    - pohled muslimů na většinovou společnost a její hodnoty (včetně možných negativních rysů)
  - Tvorba objektivního názoru
    - kritičnost vůči mediálním zprávám a stereotypním názorům neinformované části většinové společnosti

- schopnost konstruktivní komunikace s příslušníkem menšinové kultury (muslimem)
- respekt vůči náboženství menšinové kultury (Islámu)
- pochopení přínosu poznání jiné kultury a to jak z osobního, tak i společenského hlediska (paradoxně včetně jasnějšího vymezení vlastní identity)
- schopnost prezentace načerpaných informací neinformované části většinové společnosti, pokus o korekci jejich „představ“ o muslimech

○ Vedlejší cíle

- schopnost výběru relevantních informačních zdrojů
  - samostatná práce s těmito zdroji
  - prohloubení schopnosti konstruktivní skupinové práce
  - prohloubení schopnosti artikulace a prezentace závěrů projektu
  - „zproblematizování“ pohledu na vlastní kulturu
  - kritičtější myšlení
- Nejzásadnějším cílem celého projektu je **rozvinutí schopnosti vést konstruktivní dialog s příslušníkem menšinové skupiny** (muslimem). Tento, ačkoliv zdánlivě dílčí cíl je úhelným kamenem na studentově cestě k respektu a objektivnímu nazírání muslimské menšiny. Směřuje k němu celá introspektivní a teoretická příprava studenta (viz níže) a odvíjejí se od něj cíle komplexnějšího charakteru, jako např. respekt vůči menšinovým náboženstvím a jejich příslušníkům obecně.

Pod pojmem vedení dialogu si autoři projektu představují skutečně dialektický přístup osob dialogu zúčastněných. Tj. nemělo by jít jen o kladení otázek z jedné strany a odpovídání na ně ze strany druhé. Výsledkem by mělo být *vzájemné* obohacení, např. v pojmenování konfliktních okamžiků v soužití obou kultur a diskuse nad možnostmi jejich odstranění, resp. zmírnění a podobně. Aby byl student schopný vedení podobného dialogu, musí být již předem schopen formulace vlastního (byť předběžného) postoje, problémů souvisejících s danou menšinou a musí být informován o jejich reáliích. Dialog by měl být veden jak na úrovni oficiální (např. dohodnuté setkání s představitelem obce věřících), tak i na úrovni neformální, např. s vrstevníky

z řad českých muslimů. Poznatky načerpané z obou typů dialogů se budou patrně lišit a vzájemně doplňovat.

Je možno předpokládat, že oboustranně zodpovědně vedený dialog spolu s předchozí teoretickou přípravou a následnou jeho reflexí, povede k (alespoň částečnému) **vzájemnému respektu** studentů (zde zastupujících většinovou společnost, ačkoliv disponujících větším intelektuálním potenciálem) a oslovených muslimů (jako zástupců menšinové kultury, byť v jejím tolerantnějším výseku). Tento cíl je ideální a nemusí být u konkrétních studentů naplněn bezprostředně. Nicméně osobní kontakt ve vzájemně vstřícném duchu je jeho dobrým předpokladem. Taktéž nutně nabyté teoretické vědomosti by měly do budoucna bránit studentovi k nekritickému přijímání zkreslených informací o Islámu, jakož i xenofobním náladám vůči muslimům v Čechách. Tento cíl je možné nazvat **kritičnost vůči stereotypní představě muslima** (či jiného příslušníka menšinové skupiny): Student by měl na základě načerpaných vědomostí a zkušeností být schopen kriticky posuzovat mediální kliše, chápat selektivnost informací médií podávanou, jakož i mezinárodně-politickou propagandu (typu „boje proti říším zla“ a podobně).

3. Informační zdroje

<http://www.islamweb.cz/>
<http://www.muslim-inform.cz/>
<http://groups.msn.com/Islamcz/vtejte.msnw>
<http://brno.muslim.cz/>

Robinson, F.: Svět islámu. Knižní klub, Praha 1996

Fleissig, J., Bahbouh, Ch.: Malá encyklopedie islámu. Dar Ibn Rushd, Praha 1993

Kropáček, L.: Duchovní cesty islámu. Vyšehrad, Praha 1993, 1998, 293 s.

Kropáček, L.: Islámský fundamentalismus. Vyšehrad, Praha 1996

Mendel, M.: Islám: ideál a skutečnost. Panorama, Praha 1990

Mendel, M.: Islámská výzva. Z dějin a současnosti politického islámu. Atlantis, Brno 1995, 230 s.

Mendel, M.: Náboženství v boji o Palestinu: judaismus, islám a křesťanství jako ideologie etnického konfliktu. Atlantis, Brno 2000

Bečka, J., Mendel, M.: Islám a české země. Votobia, Olomouc 1998

Denny, F. M.: Islám a muslimská komunita. Prostor, Praha 1998 (Edice Náboženské tradice světa)

Pavlincová, H.: Judaismus, křesťanství, islám. Mladá fronta, Praha 1994 (slovník)

Keppel, G.: Boží pomsta. Křesťané, židé a muslimové znovu dobývají svět. Atlantis, Brno 1996

Kuschel, K. J.: Spor o Abrahama. Co židy, křesťany a muslimy rozděluje a co je spojuje. Vyšehrad, Praha 1997, 312 s.

Bečka, J., Mendel, M.: Islám a české země. Votobia, Olomouc 1998

Korán. Academia, Praha 1999

Kropáček, Luboš: Islám a Západ :historická paměť a současná krize
Praha : Vyšehrad, 2002.

Elser, M., Ewald, S., Murrer, G.: Encyklopedie náboženství. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1997, 407 s. (Bohatě ilustrováno, spíše populární, určeno mládeži.)

Štampach, O. I.: Malý přehled náboženství. SPN, Praha 1992, 81 s. (Jednoduché, stručné, pro mládež.)

4. Identifikace metod

- Kromě nutného načerpání teoretických vědomostí z knih, filmů, popř. internetu, je nejvýznamnější metodou tohoto projektu **řízený rozhovor**. V první fázi bude veden ze strany vyučujícího ke studentům. Jeho cílem je, aby si studenti sami uvědomili, jak kusé a zkrácené jsou jejich informace o Islámu a muslimech. Toto poznání by je mělo motivovat k teoretickému studiu v první fázi projektu.
- Po teoretickém seznámení se s Islámem by se studenti měli pokusit vést podobný řízený rozhovor s lidmi ze svého okolí, např. v okruhu rodiny, přátel a známých, snad by též neškodilo, kladli-li by „zákeřné“ otázky ohledně Islámu i svým středoškolským profesorům. Od této části projektu si autoři slibují prohloubení otřesu nad ignorantstvím většinové společnosti ale též nalezení většího množství „problémů“ ohledně muslimů, tak jak je budou v rozhovoru respondenti podávat. Tyto odpovědi by pak měli studenti probrat při setkání s muslimy.
- Pro dokreslení představ většinové společnosti, resp. pro pochopení, co takové představy tvoří (kdo z průměrných Čechů přišel někdy do kontaktu s muslimem?), by

měli studenti alespoň po nějakou dobu sledovat a shromažďovat informace médií týkající se muslimů jak u nás, tak i ve světě. Tyto by pak měli kriticky zhodnotit, resp. posoudit, zda je spektrum informací vyvážené (pokud najít alespoň nějakou informaci, která by se netýkala terorismu, Íránského jaderného programu apod.).

- Všechny výše zmíněné činnosti, jakož i činnosti následující, by měly být v semináři provázeny neustálou debatou, která by měla vést jak k ujasnění postojů vlastních, tak i k seznámení se s postoji kolegů. Je možné, aby vyučující vyzval dobrovolníky k „disputaci“ týkající se nějakého problému ohledně soužití většinové společnosti a menšinové skupiny, kteří by hráli v debatě roli „xenofobního inteligenta“. Studenti by se tak měli naučit argumentovat svoje postoje nabyté novými poznatky.
- Projektu nejvladnější metodou je ale **dialog** takový, jak byl popsán výše. Vyučující by měl zprostředkovat jen polooficiální setkání se zástupcem náboženské obce, popř. přímo návštěvu modlitebny. Další kontakt s muslimy by měli studenti navázat sami, a to právě buď skrze ono domluvné setkání s NO, nebo kdekoliv jinde. Postřehy z těchto setkání by měli studenti zaznamenávat pro následný výstup.
- Podpůrnými prostředky pro seznámení se s muslimskou kulturou může být také návštěva nejrůznějších tématických výstav, koncertů, filmových představení, orientálních čajoven, poslech „arabského popu“ atd.

5. Prezentace

- Na samém počátku práce na projektu by studenti měli, nejlépe formou eseje, vyjádřit své znalosti o Islámu, zkušenosti s ním a postoj k němu a muslimům. Tato esej nemusí být vůbec veřejně, alespoň ne bezprostředně, prezentována. Měla by být co možná nejupřímnější a nevyumělkovaná, neboť by měla studentovi sloužit pro porovnání případné změny pohledu na Islám a muslimy po absolvování kurzu. Tehdy je možno tuto esej prezentovat spolu s výstupovou prací.
- V průběhu projektu by si studenti do hodin semináře připravovaly libovolné debatní vstupy s tématem, nejlépe přímo s dílčí fází projektu, související. Může jít „zajímavé“ články z tisku, reakce na neobvyklý názor dotazovaného jedince, ať již příslušníka většinové spol., nebo menšinové skupiny, komentář či zamyšlení nad věroučnou tematikou Islámu a podobně. Tyto vstupy mohou mít i formu esejí nebo úvah, bylo by ale krajně nežádoucí tyto práce známkovat.

- Závěrečný výstup by měl být ponechán na volbě studenta. Může jít o klasickou esej, fotoesej, úvahu a podobně, nicméně více žádoucí výstup by mohl mít i formu v tisku nebo elektronických médiích (Britské listy, Neviditelný pes apod.) zveřejněného článku. Možným výstupem by mohla být i skupinová prezentace nabytých zkušeností a vědomostí, jakož i subjektivních dojmů spolužákům, kteří se semináře nezúčastnili. **Tato prezentace může mít i veřejný charakter a měl by se na ní podílet i vyučující!**

Kromě tohoto „formálního“ výstupu by měli společně v semináři též prezentovat svůj „subjektivní“ výstup, nejlépe podělením se o dojem, zda změnili svůj postoj k muslimům a Islámu během projektu a pokud, tak jakým způsobem a který zážitek či informace posun názoru ponejvíce zapříčinil. K tomuto subjektivnímu posouzení by měla posloužit i esej z úvodu semináře.

6. Evaluace

- Na projektu je možno hodnotit jen aktivitu a přístup k tématu samotnému, jakož i jeho kvalitu, nikoliv samozřejmě závěry učiněné konkrétními studenty či skupinami. Na vyučujícího bude klást hodnocení velké nároky, neboť by měl být schopen ohodnotit právě přístup, výstup a nasazení studentů a toto své hodnocení dokázat podložit věcnými argumenty. Ačkoliv by seminář byl dobrovolný, mohl by pro některé studenty být „únikovým“, taktéž je třeba brát v potaz studenty práce v terénu téměř neschopné – pro tyto dvě skupiny studentů by byla možnost ukončení klasickým přezkoušením, nebo spíše pohovorem, nad doporučenou literaturou zabývající se Islámem a konceptem „multi-kulti“ společnosti.

